

Kirjallisuus

Harrikari, Timo 2004. Alaikäisyys ja rikollisuuden muuttuvat tulkinnat suomalaisessa lainsäätämiskäytännössä. Nuorisotutkimusverkoston ja Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 48. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisotutkimusseura.

VTM Susanna Hoikkala on sosiaalityön jatko-opiskelija Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksella.

Koulukotityttö tunnustaa: moderni lastensuojelu ja kasvatustulosidentiteetti

Saara Tuomaala

Kaisa Vehkalahti 2008. Daughters of Penitence. Vuorela State Reform School and the construction of reformatory identity, 1893—1923. 416 s. + 13 liitesivua.

Kaisa Vehkalahden väitöskirjatutkimus *Daughters of Penitence* kuuluu kulttuurihistorian oppiaineeseen, mutta sen tutkimusote on hedelmällisen poikkitieteellinen. Tyttöjen suojelukasvatusta, kasvatustulosnuoruutta ja Vuorelan kasvatustulosta tarkastellaan kolmessa modernin yhteiskunnan institutionaalisessa kentässä – rikospolitiikassa, lasten huollossa ja kasvatuksessa sekä perusopetuksessa. Kasvattajien ja viranomaisten tavoitteena oli tyttöjen pahatapaisuuden juurittaminen. Kohteena olivat ensisijaisesti vähävaraisten työläiskotien työt, ja modernisoituvan yhteiskunnan toimenpiteiden taustalla kummitteli myös vanhoja irtolaisuuden ja erityisesti naisväestön siveettömyyden pelkoja. Tutkimus on ytimeltään tutkimusta vallasta: sen tuottamisesta niin paikallisten kasvatuskäytäntöjen ja henkilökohtaisten identiteettien rakentamisena kuin kontrollina, sopeutumisenä, neuvotteluna ja vastustamisena. Tutkija virittää johdanto-osassa lähtökohdaksi Michel Foucault'n valta-analyysin, jota hän tarkastelee tutkimuksen eri osissa empiirisesti ja analyttisesti, erityisesti sukupuolinäkökulmaan, luokka-analyysiin ja kasvatuskäytäntöihin sitouttaen. Yhteiskunnallisena lähtökohdana on modernisaatio eli lasten ja nuorten modernin identiteetin rakentaminen kunnan kansalaisuutena kasvatustulosinstituutiossa.

Vehkalahti siirtyy eri institutionaalisilta ja hallinnollisten aineistojen tasoilta luontevasti elämäkerrallisten aineistojen ja suhdeverkostojen kerronnalliseen mikroanalyysiin, jota tutkija tekee erityisesti Vuorelassa säilyneen kirjeaineiston kautta. Tutkimusjakso 1893–1923 päättyy valtion kasvatustulosten siirtyessä rikosoikeudellisten toimenpiteiden piiristä sosiaalihuollollisiksi instituutioiksi.

Tutkimus rakentuu kasvatustulosidentiteetin (*reformatory identity*) ja hoivavallan (*caring power*) käsitteiden käytölle analyttisinä ja tulkinnallisina välineinä. Niiden kautta tutkija tarkastelee modernin subjektiviteetin rakentumisen monitahoisia prosesseja instituutio-

naalisen vallan diskursiivisissa käytännöissä - unohtamatta tyttöjen ja heidän kasvattajiensa henkilökohtaisten kokemusten pohdintaa. Tähän pohdintaan tutkija liittää lähdekriittisen, hallinnollisten ja yksityisten aineistojen kontekstoinnin. Peruskäsitteet *reformatory identity* ja *caring power* sitovat yhteen tutkimuksen aineistollisen, metodisen ja teoreettisen tason sekä muut tutkimuksessa käytetyt käsitteet. Tulokset ovat hienoviritteisiä ja vakuuttavia tulkintoja sukupuolittuneesta ja luokkaperustaisesta, eri naissukupolvien välisestä vallankäytöstä 1800- ja 1900-lukujen vaihteen suomalaisessa koulukotikasvatuksessa.

Kasvatuslaitosidentiteettiä paikantamassa

Tyttöjen – ja poikien – suojelukasvatuksen kehitys kiinnitetään huolellisesti eurooppalaiseen ja laajemmin länsimaiseen kehityskulkuun 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Tutkimuksen mikro- ja makropoliittiset tasot rakennetaan toistensa kautta institutionaalisella ja paikallisella lähdeaineistolla. Samalla hahmottuu lapsuuden ja nuoruuden diskursiivinen, juridinen ja elämäntavallinen muutos modernisaatioissa, jossa normaali lapsuus erotettiin einnormaalista erilaisten kategorioiden ja arvotusten kautta. Keskeisenä piirteenä oli suojellun lapsuuden rakentaminen ja nuoruuden hahmottaminen yksilöllisenä sukupuolittuneena kysymisprosessina, johon yhteiskunnan oli otettava kantaa. Poikkeamista tehtiin ongelmia, joihin oli puututtava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kasvattavin, suojelullisin ja tarvittaessa eristävien keinoin. Tutkimuksesta muodostuu johdonmukainen ja perusteellinen selvitys näistä modernin vallankäytön ikämäärittäytyneistä valtakentistä.

Tutkija paikantaa tutkimuksensa ajankohtaiseen ja monitieteiseen, kansainväliseen tutkimukseen. Väitöskirjassa lomittuvat yhteen historiantutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatutkimus. Narratiivinen näkökulma ja kirjekirjoittamisen kulttuurihistoria saavat selvityksensä väitöskirjan metodologisena kiinnityspintana, erityisesti elämäkerrallisen tutkimuksen kautta (Liz Stanley, Carolyn Steedman). Kaiken kaikkiaan historiantutkimus vallottuu väitöskirjassa samanaikaisesti mikrohistoriallisena ja konstruktivistisena prosessina, jossa tutkijan oma positio joutuu jatkuvan tarkkailun alaiseksi. Tutkimusnäkökulman rakentamisessa painottuu keskieuropalainen hoivavallan historia ja samoin pohjoismaiset yhteydet tuodaan esille. Vehkalahti ottaa erityiseksi lähtökohdakseen alankomaalaisen An-nemieke van Drenthin kehittämän hoivavallan analyttisen ja tulkinnallisen käytön. Nämä kiinnikkeet saavat vertailukohdakseen vastaavat angloamerikkalaiset kehityslinjat. Toisaalta suomalaisen nais- ja sukupuolihistorian käsittely jää osittain ohuehkoksi, koskien nimenomaan naisisen hoivavallan määrittelyä (esimerkiksi Pirjo Markkolan tutkimus).

Vehkalahden tutkimuksen vahvuksiin kuuluu käytettyjen aineistojen luonteen ja historiallisen muodostumisen kontekstointi. Lisäksi toisiinsa taitavasti yhdistetty mikrohistoriallinen ja narratiivinen käsittelytapa luo vahvan metodologisen ja analyttisen tutkimusotteen. Se syventää huolellisesti rakennettuja empiirisiä tulkintoja. Näiltä osilta, erityisesti käsitellessään luovasti Vuorelan koulukodin kirjeaineistoa, Vehkalahden väitöskirja kehittää uutta mikrohistoriallista ja diskursiivista tulkintatapaa yhdistettynä foucaultlaiseen ja feministiseen valta-analyysiin. Työn toinen erityinen ansio suomalaisena tutkimuksena on, että tutkija soveltaa tätä kehittämäänsä tutkimusotetta uudella tavalla historialliseen tyttö-tutkimukseen.

Lisäksi tutkija käyttää luovasti kvantitatiivista tilastomateriaalia ja tekee sen pohjalta vakuuttavia empiirisiä johtopäätöksiä, jotka murtavat tyttöjen pahatapaisuuteen ja rikollisuuteen kansainvälisesti liitettyjä stereotyyppioita. Hän osoittaa, että seksuaalisuuden sijasta pääosa suomalaistyttöjenkin laittomasta toiminnasta keskittyi tutkittavana ajanjaksona pienimuotoisiin omaisuusrikoksiin, kuten näpistelyyn. Tutkimuksen ansioita ovat eri tasoilla

eettisten kysymysten pohtiminen ja eettinen sitoutuminen, jotka liittyvät tutkittavien ”ään-ten” rakentamisen mahdollisuuksiin historiallisissa aineistoissa. Avoin eettisyys muodostaakin väitöskirjan punaisen langan, jonka tutkija kokoaa yhteen johtopäätöksissä kaksois-sidoksen käsitteeseen (Frank Ankersmit, *double bind*).

Tutkija asettaa työnsä päätavoitteeksi Vuorelan kasvatustieteiden paikallisten käytäntöjen tutkimisen. Ensimmäisenä tutkimuksen keskiöön nostetaan kuitenkin suojelukasvatuksen makrotaso. Osuus on perusteltu johdanto-osuus, jossa tutkija tuo esille suomalaisen lastensuojelun ja suojelukasvatuksen mallin skandinaavisen ja angloamerikkalaisen yhdistelmänä. Samalla poikien suojelukasvatus ja kasvatuskotinuoruus muodostavat olennaisen vertailukohdan tyttöjen suojelukasvatukselle. Vuorelaa koskevassa osuudessa painottuu kasvattajien ja viranomaisten toiminnan ja näkökulman tarkastelu. Tyttöjen positiot ja oma toiminta tulevat hyvin ja perustellusti esille, mutta kuitenkin pääasiassa vasta tutkimuksen loppuosassa. Nämä rakenteelliset ratkaisut häivyttävät jonkin verran tutkimukselle asetettua, ”tyttökeskeistä” kasvatettavien näkökulmaa – tämä siitä huolimatta, että tutkijan kohteena ovat yhtäläillä myös institutionaaliset käytännöt, kasvattajat ja kasvattava valta.

Katumusharjoituksista palvelustyyliin

Tutkimuksen kieli on tarkkaa ja moni-ilmeistä, ja tutkija onnistuu työnsä asettamisessa tavoitteissa modernin, ikäerityisen vallan tarkastelemiseksi. Hän todentaa näitä tavoitteita tutkimuksen eri osissa: suojelukasvatuksen ja kasvatustieteiden yleisissä kehityslinjoissa, Vuorelan erityishistoriassa sekä kasvattajien ja tyttöjen välisissä vuoropuheluissa. Samalla tutkimuksen loppuosassa hahmottuvat ”äidillisen” pedagogisen vallan diskursiiviset siirtymät uskonnollisesta hoiva- ja kurinpitovallasta moraalireformistiseen ja kotitaloudelliseen. Tuon vallan moraaliosassa keskiössä oli intiimi ja tunnustuksellinen feminiininen suhde, joka perustui erityisesti iän, luokan ja ammattilaisuuden hierarkioille myös modernissa yhteiskunnassa.

Näin ollen väitöskirjatyölle annettu pääotsikko ”katumuksen tyttäristä” toteutuu tutkimuksen eri temaattisten osien ristivalotuksessa. Kasvatustieteiden tutkimus pyrittiin toteuttamaan laitospedagogian määrättyjen pahaisten tyttöjen päättämättömänä katumusharjoituksena. Tavoitteena oli suojaavien kodinomaisten suhteiden ja tilojen rakentaminen tyttöjen elämässä. Sen toteuttaminen oli ytimeltään yhteistä ja jaettavaa arkista toimijuutta, kotitalouden käytäntöjen oppimista ja niihin sitoutumista myös aikuiselämässä. Rikkomuksen tunnistavalle ja velvollisuutensa suorittavalle koulukotitytölle oli luvassa kunnollisen naisen osa, tosin ensisijaisesti palvelijattaren osassa. Toisaalta kasvatustieteiden tutkimus sitoutuminen tapahtui kirjoitustaidon käytäntöjen kontrollidulla oppimisella. Vuorelan koulukodin kasvatustyössä tätä modernia itseilmaisua toteutettiin tarkoin kontrollidussa kirjeenvaihdossa tyttöjen, opetushenkilökunnan ja perheiden välillä, ja kirjeenvaihdon kulttuurisidonnaisia merkityksiä valotetaan tutkimuksessa yksityiskohtaisesti.

Vuorelan koulukotityttöjen kokemuksen konstruktivistinen hahmottaminen, jonka tutkija asettaa tärkeäksi tavoitteekseen, tapahtuu nimenomaan heidän toimijuutensa ilmenemisessä. Tutkimuksen loppuosan kirjeaineiston analyysi ja tulkinta perustuvat keskeisiltä osiltaan tyttöjen toimijuuden tarkastelulle. Toimijuuden alaan kuuluvat erilaiset sosiaaliset käytännöt eli muutkin kuin verbaliset, kirjalliset toiminnan muodot. Sen sijaan ruumiillisuutta/kehollisuutta osana hoivavallan kasvatuskäytäntöjä ei nosteta erityisesti esille, vaikka se tulee mitä ilmeisimmin esille empiirisessä aineistossa sekä opettajien ja tyttöjen toimintatavoissa.

Kaisa Vehkalahden tulkinnassa tyttöjen ja naiskasvattajien väliset suhteet muodostuivat feminiinisten subjektiviteettien, käytäntöjen ja tilojen diskursiivisena, sosiaalisena ja toiminnallisena tuottamisena. Kasvattavien ”äitien” ja kasvattavien ”tytärten” välinen moraalinen sidos rakennettiin ideaalisen kodin ja vaarallisen maailman väliselle jännitteelle. Kuten tutkija ansiokkaasti esittää, tämä jännite tiivistyi tyttöjen itsenäistyessä ja irrotessa Vuorelan hoivaavasta ja kurittavasta vallasta sen ulkopuolelle, modernisoituvaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

FT Kaisa Vehkalahden englanninkielisenä julkaistu väitöskirjamonografia *Constructing Reformatory Identity. Girls' Reform School Education in Finland, 1893-1923* (Peter Lang 2009) löytyy osoitteesta: <http://www.peterlang.com/Index.cfm?vID=11913&vLang=E>

FT Saara Tuomaala on Suomen Akatemian tutkijatohtori. Hänen post doc-projektinsa on nimeltään ”Maalaisnuoruus, kansalaisuus ja sukupuoli Suomessa 1917–1940” ja se on käynnissä vuosina 2007–2009.